

LYGINAMOJI STUDIJA APIE BPD PARAMOS ŽEMĖS ŪKIUI ADMINISTRAVIMĄ LIETUVOJE IR KITOSE ES ŠALYSE

Vilnius, 2008 lapkritis

VšĮ Socialinės ir ekonominės plėtros centras

*Socialinės ir ekonominės
plėtros centras*

TURINYS

ĮVADAS.....	2
PARAMOS ŽEMĖS ŪKIUI ADMINISTRAVIMO APŽVALGA.....	4
IŠVADOS	13
ŠALTINIAI.....	14

IVADAS

Net ir tose ES šalyse, kuriose žemės ūkis sudaro daug mažesnę ekonomikos dalį lyginant su Lietuva, ir keliskart mažiau gyventojų gyvena kaime, Europos Sąjungos ir nacionalinių biudžetų parama vaidina svarbų vaidmenį. Daugumoje kitų ES šalių paramos kaimo plėtrai sistema evoliucionavo atsižvelgiant į vietinę specifiką. Tai įtakojė ne tik institucinę sąrangą, bet ir paramos skyrimo principus ir tvarką. Siek tiek daugiau panašumų su Lietuva tarp paramos valdymo sistemų kaimo plėtrai galima pastebėti naujose ES šalyse narėse, kuriose buvo prieinama ikistojiminė SAPARD programos parama. Tarpinstitucinis bendradarbiavimas kaimo plėtros paramos valdymo srityje taip pat stipresnis būtent tarp naujųjų šalių narių.

Įgyvendinant pasirašytą paslaugų teikimo sutartį atlikta „Lyginamoji studija apie 2004–2006 metais Lietuvoje pradėtą įgyvendinti Bendrojo programavimo dokumento (toliau – BPD) paramos žemės ūkiui administravimą Nacionalinėje mokėjimo agentūroje prie Žemės ūkio ministerijos (toliau – Agentūra) ir kitose ES šalyse“.

Atlikta lyginamoji studija apie 2004–2006 metais Lietuvoje pradėtą įgyvendinti Bendrojo programavimo dokumento (toliau – BPD) paramos žemės ūkiui administravimą Nacionalinėje mokėjimo agentūroje prie Žemės ūkio ministerijos (toliau – Agentūra) ir kitose ES šalyse padėtų identifikuoti problemas, su kuriomis susiduriama administruojant projektus, šių problemų išvengimo būdus, gerosios praktikos panaudojimo galimybes.

Agentūra nuolat tobulina paramos administravimo procesus, siekia užtikrinti skaidrų lėšų paskirstymą ir tai yra vienas iš svarbiausių darbo prioritetų. Todėl imamasi įvairių prevencinių priemonių: nuolat bendradarbiaujama su įvairiomis teisėsaugos institucijomis, įdiegta pasitikėjimo telefono linija, organizuojami susitikimai su socialiniais partneriais – žemdirbių interesams atstovaujančiomis organizacijomis.

Siekdama užtikrinti glaudesnę Europos Sąjungos (ES) struktūrinių fondų paramą skirstančių institucijų bendradarbiavimą Agentūra surengė informacinį renginį „Paramos pagal Lietuvos 2004–2006 m. bendrąjį programavimo dokumentą administravimas: įgyta patirtis ir perspektyvos“. Pasidalinti 2004–2006 m. finansinio periodo paramos administravimo patirtimi Agentūra sukviė visų ES paramą administruojančių agentūrų atstovus, kurie pristatė savo administracines struktūras, pasidalijo kasdienėje veikloje kylančiomis problemomis, aptarė galimus jų sprendimo būdus.

Siekdama, kad valstybės ir Europos Sąjungos skiriama parama būtų administruojama skaidriai bei efektyviai, o ja pasinaudoti galėtų kuo daugiau žemdirbių, Žemės ūkio ministerija kartu su Agentūra nuolat lengvina paraiškų teikimo sąlygas, paprastina gautų paraiškų vertinimo procedūras, tobulina paramos administravimo mechanizmą. 2006 m. įgyvendintas projektas paramos administravimo procesams palengvinti – naujasis informacinis portalas, skirtas ūkininkams bei už paramos administravimą atsakingiems įvairių institucijų specialistams. Jame žemdirbiai gali rasti jiems aktualią informaciją apie pateiktas paraiškas ir kitus dokumentus, stebėti jų vertinimą, taip pat sužinoti jau išmokėtos ar apskaičiuotos paramos sumą.

Atliekant studiją buvo remiamasi Europos Komisijos dokumentais, pasirinktų ES šalių informacija ir NMA, ŽŪM sukaupta informacija.

Studijos tikslai ir uždaviniai

Studijos tikslai:

1. Nustatyti problemas, su kuriomis susiduriama administruojant BPD paramą žemės ūkiui kitose ES šalyse.
2. Panaudojant kitų ES šalių patirtį tobulinti BPD paramos žemės ūkiui Lietuvoje administravimą

Rengiant studiją bus vadovaujama techninėje užduotyje suformuluotais uždaviniais, kuriuos mes išsiparegojame pasiekti:

1. Atlikti BPD paramos žemės ūkiui administravimo Lietuvoje ir kitose ES šalyse analizę.
2. Pasiūlyti sprendimus, kuriuos būtų galima panaudoti tobulinant BPD paramos žemės ūkiui Lietuvoje administravimą.

Metodika

Studijos metu bus siekiama:

- 1) identifikuoti problemas, su kuriomis susiduriama administruojant BPD paramą žemės ūkiui kitose ES šalyse, ir sprendimus, kurių buvo imtasi joms išspręsti;
- 2) pateikti sprendimus, kurie padėjo tobulinti BPD paramos žemės ūkiui ES šalyse administravimą;
- 3) pateikti apibendrinančią išvadą apie BPD paramos žemės ūkiui administravimo praktiką Lietuvoje ir kitose ES šalyse;
- 4) pasiūlyti sprendimus, kurie padėtų tobulinti BPD paramos žemės ūkiui administravimą Lietuvoje.

Studijos metu paaiškėjo, kad sudėtinga tiksliai įvardinti visus kriterijus, kuriais remiantis bus lyginama Lietuvos ir kitų ES šalių kaimo plėtros programų valdymo patirtis, nes gauta informacija apie skirtingas šalis yra skirtinga. Kiekviena šalis turi tam tikrą savo specifiką dėl ES paramos administravimo tiek kalbant apie paramos priemones, tiek apie jos apimtį ir paramos gavėjus. Kaimo plėtros situacija daugumoje šalių taip pat yra skirtinga. Nežiūrint to, buvo siekiama, kad užsienio patirtis būtų lygintina su Lietuvos patirtimi bent keliais pagrindiniais aspektais.

Studijoje buvo palyginta paramos kaimo plėtrai administravimo institucinė struktūra, paramos programos ir priemonės, paramos administravimas. Pagal galimybes ir atsižvelgiant į turimą informaciją būtų pateikiami duomenys apie paramos administravimo problemas ir pasirinktus sprendimo būdus.

PARAMOS ŽEMĖS ŪKIUI ADMINISTRAVIMO APŽVALGA

Parama kaimo plėtrai ir žemės ūkiui ES šalyse valdoma vadovaujantis vienodais principais: funkcijų atskyrimas tarp vadovujančios ir įgyvendinančios institucijos, partnerystės, decentralizavimo, kontrolės, priežiūros ir monitoringo. Visose šalyse veikia mokėjimo agentūrų funkcijas vykdančios institucijos, kurios administruoja paramą žemės ūkiui ir kaimo plėtrai.

Suomija

Mokėjimo agentūros funkcijas Suomijoje atlieka MAVI – Kaimo reikalų agentūra. Kasmet ji administruoja maždaug 2 mlrd. Eurų paramos programas kaimo plėtrai ir žemės ūkiui. Agentūra yra pavaldi Suomijos Žemės ūkio ir miškų ministerijai ir bendradarbiauja su jo informaciniu centru TIKE, bei verslo ir užimtumo centrais visoje šalyje. Agentūra susideda iš penkių skyrių, kurie atsakingi už dotacijas, užmokesčius ūkininkams ir dibi kaimiško išsivystymo labui, koncentruojasi ties eksporto apmokėjimu ir parama vidaus rinkai. Pavyzdžiui, intervencija į pirkimus, užmokesčio kontrolės palaikymas, Suomijos išteklių panaudojimas nuo Europos Žemės ūkio Garantijos Fondo ir Europos Žemės ūkio Fondo Kaimo plėtrai, mokymai ir konsultacijos Ekonomikos plėtros centrams ir kaimiškiems savivaldybės valdžios organams, koncentruojantis į jų ekonominę veiklą.

Daugiau informacijos: www.mavi.fi

Latvija

Kaimo paramos tarnyba yra valstybinė valdymo įstaiga. Ji buvo įsteigta 2000 m. sausio 1 d., ir veikia prižiūrima Žemės ūkio ministerija pagal Įstatymą dėl Kaimo paramos tarnybos.

Kaimo paramos tarnyba yra atsakinga už įgyvendinimo vieningos valstybės ir Europos Sąjungos (ES) remiamas politikos šiame sektoriuje, žemės ūkis, miškininkystė, žuvininkystė ir kaimo plėtra; ji prižiūri, kad sektoriui atitinkamoje valstybėje narėje galiojančius įstatymus ir reglamentus ir vykdo kitas funkcijas, susijusias su žemės ūkio ir kaimo rėmimo politika.

Pagal savo kompetenciją, Kaimo paramos tarnyba administruoja ES ir valstybės paramos kaimo vietovėse, žemės ūkis, miškininkystė ir žuvininkystė:

- Priima ir vertina projektų paraiškas;
- Priima sprendimus dėl finansavimo suteikimo arba jo nutraukimo;
- Saugo įrašus apie suteiktą finansavimą ir kontrolę.

Kaimo paramos tarnyba administruoja tris ES fondus - Europos žuvininkystės fondas su bendra finansavimo suma 164 milijonų eurų, Europos žemės ūkio fondą kaimo plėtrai - su bendra finansavimo suma 1363 mln eurų, ir Europos žemės ūkio garantijų fondo visą tiesioginių išmokų sumą, yra 1012 milijonai eurų.

Kaimo paramos tarnybą sudaro centrinė būstinė įsikūrusi Rygoje ir teritorinių struktūrinių padalinių - devynių regioninių departamentų žemės ūkio ir Aiviekske valstybės departamento Melioracijos.

Aukštų standartų, susijusių su profesine veikla, numatyti siekiant sėkmingai įgyvendinti savo misiją - aukštos kokybės ir vientisumo į užduotį įvykdyti siekiant skatinti augimą žemės ūkiui visoje Lietuvos teritorijoje pagal savo kompetenciją ir teikiant praktinę pagalbą ir kaimo verslininkai.

Vertybės Kaimo paramos tarnyba vaidina svarbų vaidmenį, siekiant įgyvendinti tiek kasdien ir strateginių uždavinių. RSS vertybės yra šios:

- Specializacija,
- Patirtis;
- Patikimumas;
- Plėtojimas.

Sėkmingas darbas Kaimo paramos tarnyba patvirtino, kad daugėja administruojamas programos ir paraiškas - nuo tada, kai įstaiga, skaičių, administruojamas programos, išaugo nuo 14 programų 2000 m. iki 60 programų 2006 metais. The number of administered applications has decupled – in 2000 the Service administered 30 000 applications, while in 2006 this number reached 320 000! Skaičius administruojamas programos decupled - 2000 metais tarnybos administruojamų 30 000 prašymų, o 2006 m. šis skaičius pasiekė 320 000.

Agentūra susideda iš štabo ir teritorinių vienetų, apimdama 9 regioninius žemės ūkio skyrius ir Valstybės departamentą Žemės Atgavimui. Agentūra įgyvendina Bendrąją žemės ūkio politiką ir vidaus palaikymą žemės ūkio, miškų ir žvejybos sektoriuje bei kaimiškoje plėtros programoje. Pagrindinės Agentūros užduotys yra projektinių paraiškų įvertinimas, sprendimų dėl finansavimo suteikimo ar atsisakymo priėmimas, dokumentacijos dėl suteikto finansavimo ir jo vartojimo kontrolės archyvavimas. Agentūros pasisekimas patikėtų užduočių įvykdyme yra įrodytas augančiu valdytų programų skaičiumi ir didėjančiu paraiškų skaičiumi.

Daugiau informacijos: www.lad.gov.lv

Estija

Estijos žemės ūkio registrų ir informacijos taryba (ARIB) yra valstybės įstaiga, pavaldi Žemės ūkio ministerijai. Patariamoji taryba buvo įkurta 2000 metų liepos 20 d.

ARIB `s funkcijos yra palaikyti registre žemės ūkio gyvulių, taip pat registrą žemės ūkio ir palaiko žemės ūkio paskirties sklypus, ir skirti įvairioms žemės ūkio, žuvininkystės ir kaimo plėtros rėmimu. ARIB taip pat įgyvendina ES žemės ūkio rinkos reguliavimo priemonės ir pieno kvotų sistema.

Kadangi, pasibaigus 2008 m. rugsėjo ARIB dirbančių 398 žmonių, 110 iš jų dirba regioniniuose padalinuose, o likusią į centrinę įstaigą.

Estijos Žemės ūkio Registracijos ir Informacijos Valdyba įgyvendina užduotis, susijusias su nacionalinių palaikymo programų valdymu, tiesioginiais mokėjimais ir parama. Taip pat įgyvendina Kaimo plėtros planą. Agentūra taip pat valdo vidaus žemės ūkio registrą, apimdama duomenų bases, jų apdirbimą ir gautų duomenų analizę.

Daugiau informacijos: <http://eng.pria.ee/>

Lenkija

Lenkijoje atitinkamas funkcijas atlieka ARiMR – Agencja Restrukturizacji i modernizacji rolnictwa – Žemės ūkio restruktūrizavimo ir modernizavimo agentūra. Ji atsakingas už tiesioginių išmokų administravimą ir valstybės paramą. Agentūra turi 16 regioninių ir 314 vietinių skyrių. Lenkija pagal savo ūkio struktūrą yra šiek tiek panaši į Lietuvą, nes joje žemės ūkio veikla sudaro didelę ūkio dalį ir kaimo vietovėse gyvena daug gyventojų.

Daugiau informacijos: www.arimr.gov.pl/

Didžioji Britanija

Didž. Britanijoje paramos administravimą vykdo 2001 spalio 16 d. įkurta Rural Payments Agency (RPA) – Kaimo peltros mokėjimo agentūra, kuri yra atskaitinga DEFRA – Kaimo reikalų, aplinkosaugos ir maisto departamentui. RPA yra Aplinkosaugos departamento, Maisto ir Kaimo Reikalų (Defra) departamento vykdančioji agentūra. Pagrindinės Agentūros teikiamos paslaugos yra išmokos kaimo vietovėms, patikrų vykdymas. Agentūroje dirba daugiau kaip 4000 darbuotojų. Jos pagrindinės funkcijos yra:

Efektyviai vykdyti Bendrosios išmokos schemos (SCP) mokėjimus, progresyviai trumpinant ciklą nuo prašymo iki mokėjimo;

Sumažinti paraikšų atmetimą;

Efektyviai valdyti ir reguliuoti žemės ūkio subsidiją, kaimo vystymąsi, prekybą ir galvijų planus;

Teikti efektyvias paslaugas, garantuoti didesnę tiesioginę prieigą klientams ir gerinti klientų aptarnavimą;

Plėtoti lyderystę ir apmokymus, kad būtų keliama Agentūros darbuotojų kompetencija;

Artimai ir konstruktyviai dirbti su Kaimo reikalų, aplinkosaugos ir maisto departamentu; Padidinti darbo našumą gerinant administravimo resursų panaudojimą.

Daugiau informacijos: www.rpa.gov.uk

Bulgarija

Žemės ūkio svarba, palyginus su Europos Sąjunga, labai didelė: 24.9 % darbo rinkos (2004), agrokultūriniai-maisto produktai sudaro 10 % Bulgarijos eksporto ir turi teigiamą prekybos balansą. Tačiau, sektoriaus produktyvumas yra labai žemas – 43 % nacionalinio ir 12 % Europos Sąjungos 25 vidurkio;

Dirbama žemė - 5.3 milijonai ha (48 % šalies teritorijos), daugiausia auginami javai, aliejinio augalo sėklos, daržovės, vynuogynai; gyvulininkystė – daugiausia galvijai, avys, kiaulės, ožkos ir naminiai paukščiai;

Labai poliarizuota ūkio struktūra ir suardyta žemėvalda po žemės restitucijos proceso;

665500 žemės savininkų, kurių 75 % yra mažiau kaip 1 ha, 0.8 % savininkų valdo daugiau kaip 50 ha;

Mišškai ir kiti miškingi rajonai - 3.7 milijonai ha (34 % šalies teritorijos), iš kurių 78 % valdo valstybė;

Maisto perdirbimo pramonė sudaro iki 2.6 % pridėtinės vertės, 3.5 % visos darbo rinkos ir 15 % gamybos apimtys. Apima 6500 daugiausia mikro ir mažų įmonių – duonos kepyklų, gėrimų gamintojų, mėsos ir pieno apdirbimo įmonių.

Turtinga natūrali biologinė įvairovė. Kalnuoti/mažiau privilegijuoti rajonai: 48 % teritorijos. Kaimo ekonomika charakterizuojama didele priklausomybe nuo žemės ūkio; aukštu (19 %) bedarbystės lygiu; senėjančia visuomene ir migracija į miesto zoną; bloga pagrindinių paslaugų prieiga/kokybė (keliai, kanalizacijos ir taip toliau), bet geras potencialas kaimo turizmo išsivystymui.

Nacionalinė mokėjimo agentūra Bulgarijoje - Valstybinis žemės ūkio fondas (State Fund Agriculture) yra įkurtas Sofijoje ir turi iš viso 28 regioninius filialus šalyje. Organizacija yra įsteigta kaip Europos Sąjungos nustatyta mokėjimo agentūra ir yra taip pat užregistruota kaip SAPARD agentūra. Per praėjusius dvejus metus agentūros darbuotojų skaičius išaugo nuo 400 iki 1 200 tarnautojų. Jų kompetencija pagal Europos Sąjungos direktyvas apima apytiksliai 150 000 Bulgarijos ūkininkų žemėvaldos duomenų rinkimą ir valdymą. Be to, agentūroje yra surinktos visos žemės ūkio produktyvios žemės fotografijos ir yra padarytos prieinamos ūkininkams. SFA turi labai aiškius nurodymus archyvavimui ir duomenų laikymui.

Daugiau informacijos: <http://www.snt.bg/Content.Node/customers/organisations/26942.en.php>

Danija

2005 m. maždaug 45 000 žemės savininkų valdė 2.6 milijonus hektarų kultūrinės žemės arba 60 % bendro šalies ploto. Miškininkystės žemė yra apytiksliai 0.6 milijonai ha t.y. 14 % bendro ploto. Iki 2005 m. apytiksliai 6 % žemės ūkio žemės, ant beveik 2 900 ūkių, kurie apima apytiksliai 151 000 ha teritoriją, buvo perorientuota į organinę gamybą.

Per paskutinius 10 metų žemės ūkio savininkų skaičius sumažėjo beveik 35 %, o vidutinio ūkio dydis išaugo iki 58 ha.

Dėl Natura 2000 reikalvimų, natūralios aplinkos ir paukščių saugomos teritorijos sudaro apytiksliai 359 000 ha arba 8.3 % bendro ploto.

Maisto perdirbimo sektorius labai specializuotas ir įvairus – svarbiausi sektoriai – kiaulienos ir pieno produktų perdirbimas. 2005 m. žemės ūkio produktų eksportas sudarė 17 % viso prekių eksporto.

Nacionalinė mokėjimo agentūra Danijoje - Danijos Maisto Pramonės Agentūra - palaiko visos maisto pramonės išsivystymą ir gamybą ir prisideda prie Maisto, Žemės ūkio ir Žvejybos Ministerijos politikos sudarymo. Svarbiausias Agentūros tikslas - įgyvendinti pramoninę ministerijos politiką.

Agentūra remia maisto pramonės gamybos produktyvumą ir vystymą maisto pramonės gamybą.

Agentūra:

- * skatina sveiko ir saugaus maisto pardavimą
- * skatina maisto pramonės konkurentiškumą

Agentūros veikla apima:

- * rūpinimąsi subsidijomis ūkininkams ir žvejams
- * žemės savininkų įstatymo administravimą
- * žemės konsolidacijos ir žemės įsigijimo įstatymo administravimą
- * Subsidijų išmokėjimą ir išmokų administravimą

Agentūra išmoka apie 10,5 milijardų danijos kronų subsidijas ūkininkams, žvejams, kompanijoms maistopramonėje, tyrimų institucijoms, ir t.t. Apie 9,5 milijardų danijos kronų subsidija yra finansuojama Europos Sąjungos. Agentūroje dirna apie 400 darbuotojų ir valdyba. Danijos Maisto Pramonės Agentūra turi savo pagrindinį biurą Kopenhagoje ir biurą Tønder Jutland.

Daugiau informacijos: <http://ferv.fvm.dk/Default.aspx?ID=27059>

Slovėnija

Naudojama žemė: 32 % žemės naudojama žemės ūkio reikmėms. 72 % šios žemės yra mažiau privilegijuotose rajonuose, 60 % dengia miškai. Žemės ūkis sudaro 2 % bendrojo vidaus produkto, žemės ūkio sektoriuje dirba 10 % visų darbuotojų žmonių.

Šalyje mažas žemės ūkio produktyvumas, silpnos žemės ir ryšulio struktūros, žemo lygio profesionali ūkininkavimo veikla, žemės savininkų nepakankama specializacija, žemo lygio investicijos, nepalanki amžiaus ir išsilavinimo struktūra.

Profesinės žemės ūkio veiklos, žemo lygio specializacijos žemės ūkio holdingų, silpno investicinio gebėjimo, nepalankaus amžiaus ir išsimokslinimo struktūros;

Aplinka: gerai išsaugota ir įvairi gamtos aplinka, dirvožemžio jautrumas erozijai, kai kuriuose rajonuose sudėtingos natūralios sąlygos ūkininkavimui;

Potencialus pavojus dėl intensyvaus ūkininkavimo kaimo rajonuose: dauguma ūkių kombinuoja pajamas iš skirtingų šaltinių.

Nacionalinė mokėjimo agentūra Slovėnijoje - Slovėnijos Respublikos žemės ūkio rinkos ir kaimo plėtros agentūra (the Agency of the Republic of Slovenia for Agricultural Markets and Rural Development). AAMRD yra vienintelė akredituota mokėjimo agentūra Slovėnijoje.

AAMRD garantuoja deramą ir savalaikį mokėjimą įmonėms bei pranešimus vyriausybėms ir Europos įstaigoms.

1999 m. sausio 7-ąją, Slovėnijos Respublikos vyriausybė priėmė sprendimą dėl Slovėnijos Respublikos žemės ūkio rinkos ir kaimo plėtros agentūros įkūrimo. Agentūra įkurta kaip viena iš institucijų prie Žemės ūkio, miškininkystės ir maisto pamonės ministerijos. AAMRD buvo kurta sekant kitų Europos šalių modeliais, siekiant įgyvendinti žemės ūkio reformos programas. Po tapimo Europos Sąjungos nare, nepriklausomas žemės ūkio politikos įgyvendinimas buvo pakeistas Europos Sąjungos Bendrosios žemės ūkio politikos įgyvendinimu.

AAMRD įgyvendina daugiau nei 100 bendrosios žemės ūkio politikos sričių. Agentūra akredituota įgyvendinti kompleksines procedūras, kurių reikalaujama siekiant įsisavinti Europos Sąjungos paramą maisto pramonės bei žemės ūkio vystymui. AAMRD yra atsakinga už nuodugnų administracinio ir savarankiško gautų paraiškų ir reikalavimų adekvatumo tikrinimą. Paraiškų priėmimo proceso metu vykdoma daug kontrolių, rūpinasi apsakita – užmokesčio nustatymu, kuris bus mokamas pagal nacionalinius ir Europos įstatymus. AAMRD garantuoja deramą ir savalaikį užmokestį fondų paramos gavėjams ir pranešimus apie tai vyriausybėms ir Europos institucijoms.

Agentūros uždaviniai:

- Mokėjimų autorizavimas ir/ar skaičiavimas sumos, kuri turi būti mokama pagal Europos Sąjungos reguliavimą;
- Mokėjimų instrukcijos pateikimas Finansų ministerijai, siekiant, kad būtų pritarta mokėjimams paramos gavėjams;
- Mokėjimų ataskaitų rengimas ir periodinis apžvalgų ruošimas.

Pagrindinė AAMRD užduotys yra šios:

- Struktūrinės žemės ūkio politikos įgyvendinimas;
- Administracinės ir kontrolės sistemos integracija;
- Pagalbos teikimas ir išmokų mokėjimas stichinių nelaimių atveju;
- Žemės ūkio politikos kainų nustatymo įgyvendinimas, duomenų rinkimas ir žemės ūkio rinkos kūrimas;
- Vidinės kontrolės ir audito vykdymas.

Daugiau informacijos: <http://www.arsktrp.gov.si/en/>

Lietuva

Dabartinė Nacionalinės mokėjimo agentūros administracinė struktūra iš esmės tenkina poreikius ir leidžia atlikti priskirtas funkcijas administruojant KPP priemones. Nacionalinės mokėjimo agentūros struktūra:

vadovybė, 9 departamentai ir 1 savarankiškas skyrius. Įsteigus Agentūrą, joje dirbo 12 darbuotojų. 2006 m. gruodžio 31 d. Agentūroje visoje Lietuvoje dirbo 734 darbuotojai, iš jų: 415

valstybės tarnautojų, 238 darbuotojai, dirbantys pagal neterminuotas darbo sutartis, 39 darbuotojai, administruojantys kaimo plėtros programos priemones.

Ir Žemės ūkio ministerija, ir Nacionalinė mokėjimo agentūra daug dėmesio skiria darbuotojų kvalifikacijos kėlimui. Visiems į darbą priimtiems naujiems tarnautojams ir darbuotojams rengiamas vidinis-įvadinis mokymas bendruose seminaruose bei darbo vietose, analizuojant klausimus, susijusius su kiekvieno departamento bei skyriaus vykdomomis funkcijomis, padalinių tarpusavio ryšiais bei vidaus kontrole. Nuolat įgyvendinamos personalo ugdymo priemonės. Tarnautojai ir darbuotojai tobulina kvalifikaciją nustatyta tvarka patvirtintose mokymo įstaigose bei Paramos Lietuvos žemės ūkiui priemonių projekto rengiamuose įvairiuose mokymo renginiuose: kursuose, seminaruose, konferencijose. Tarnautojai ir darbuotojai mokosi pagal programas, susijusias su ES struktūrinių fondų valdymu, ES teisės įgyvendinimu, Lietuvos Respublikos Vyriausybės strateginių tikslų įgyvendinimu, viešojo administravimo gebėjimų tobulinimu bei kitų specialiųjų profesinių žinių gilinimu. Pirmą kartą į valstybės tarnybą priimtiems karjeros valstybės tarnautojams rengiamas įvadinis mokymas pagal bendrąją įvadinio mokymo programą, kurioje mokoma visiems valstybės tarnautojams būdingų vienodų darbo metodų, vykdančių valstybės tarnybos kompetencijai priskirtas programas, ugdomi bendrieji gebėjimai efektyviai veikti, administruoti visuomenės išteklius. Nacionalinė mokėjimo agentūra bendradarbiauja ir dalijasi patirtimi su giminingomis ES mokėjimo agentūromis.

Nacionalinė mokėjimo agentūra aktyviai dalyvauja įvairiuose tarptautiniuose projektuose, skirtuose padėti naujoms šalims narėms tinkamai pasirengti administruoti ES fondų lėšas. Pavyzdžiui, vykdančią „Dvynių“ programą siūlomas mechanizmas spręsti iki šiol nespręstas ES šalių kandidačių/naujų ES šalių narių problemas. Kalbant apie institucijų plėtrą, „Dvynių“ instrumentas įvardijamas kaip vienas iš eurostrategijos komponentų, leidžiantis nacionalinėms administracijoms nuosekliau planuoti institucinius ir administracinius pajėgumus, įgyvendinant Bendrijos teisyną (acquis communautaire). Sutinkamai su šiuo instrumentu, Europos Sąjungos šalys kandidatės pasirenka partnerius iš Vakarų Europos valstybių, naudojasi jų administravimo praktika, formuodamos ir diegdamos nacionalinius administravimo modelius.

2006 m. gruodžio mėn. buvo baigtas Nacionalinės mokėjimo Agentūros kartu su Žemės ūkio ministerija vykdytas Pereinamojo laikotarpio institucijų plėtros priemonės projekto „Nacionalinės mokėjimo agentūros prie Žemės ūkio ministerijos pasirengimas BŽŪP reformai“ „Dvynių“ komponentas. Jį vykdė Agentūra kartu su Suomijos Žemės ūkio ir miškininkystės ministerijos Informaciniu centru TIKE. Šio projekto tikslas – padėti Agentūrai pasirengti efektyviai ir laiku įgyvendinti bendrosios žemės ūkio politikos reformą, pasiruošti perėjimui prie Bendrosios išmokos schemos. Projektas prasidėjo 2005 m. spalio mėnesį. Antroji projekto dalis – paslaugų komponentas – dar tebevykdoma. Šio komponento tikslas – parengti ir įdiegti Agentūroje technines informacinių sistemų specifikacijas pagal BŽŪP reformos reikalavimus.

2007 m. balandžio mėn. baigėsi pereinamojo laikotarpio institucijų plėtros priemonės projekto „Importo/eksperto administravimas, žemės ir maisto produktų rinkos informacinė sistema, efektyvus žemės ūkio apskaitos duomenų panaudojimas ir ekologinė žemdirbystė“ „Dvynių“ dalis. Projekto partneriai – agentūra AgrarMarktAustria Austrijoje. Šios šalies ekspertai projekto įgyvendinimo metu konsultuoja Nacionalinės mokėjimo agentūros specialistus importo/eksperto administravimo klausimais. Projektas prasidėjo 2006 m. „Projekto antroji dalis – paslaugų komponentas – dar įgyvendinama. Šio komponento tikslas – modernizuoti Nacionalinės mokėjimo agentūros informacinių technologijų sistemas, siekiant užtikrinti efektyvų žemės ūkio

ir maisto produktų importo/eksporto licencijų, importo kvotų ir eksporto kompensacijų pagal ES reikalavimus administravimą.

Nuo 2004 metų Agentūra aktyviai dalyvauja kasmetiniuose Baltijos šalių mokėjimo agentūrų susitikimuose, kiekvienais metais vykstančiuose vis kitoje šalyje. 2004 metais toks susitikimas vyko Lietuvoje, 2005 metais – Latvijoje, o 2006 metais susitikimas buvo organizuotas Estijoje. 2007 metais toks susitikimas įvyko Lietuvoje, dar po metų – planuojamas Lenkijoje.

Tapus pilnateise ES šalių mokėjimo agentūrų asociacijos PANTA RHEI nare, Nacionalinei mokėjimo agentūrai atsivėrė platesnės galimybės bendradarbiauti ir su kitomis ES šalių narių institucijomis bei dalintis patirtimi įgyvendinant BŽŪP reformą. Kiekvieną pusmetį vyksta konferencijos, kuriose aptariami visoms ES šalims narėms aktualūs klausimai, ypatingą dėmesį skiriant informacinių technologijų plėtrai, jų saugumo, patikimumo užtikrinimo, pritaikymo naujiems BŽŪP reikalavimams ir kt. klausimams. 2006 m. pavasarį PANTA RHEI konferencijos įvyko Neapolyje, Italijoje, o rudenį – Drezdene, Vokietijoje. 2007 m. ši konferencija vyko Pafose, Kipre ir Maljorkoje, Ispanijoje. Agentūros darbuotojai aktyviai dalyvauja Europos Komisijos bei šalių narių organizuojamose tarptautinėse konferencijose, kurių metu aptariamos neatidėliotinos problemos, keičiamasi patirtimi inovacijų žemės ūkio politikos srityje, aptariamos naujo programinio laikotarpio aktualijos.

Pastebėtos valdymo problemos

- kaimo plėtros programų (KPP) įgyvendinimo būklė: Lenkijos agentūra nurodė problemas dėl ne pilno akreditavimo visoms KPP veikloms. Agentūra yra vienintelė gavusi akreditavimą tam tikroms veiklos rūšims. Tačiau laukiama pilnos akreditacijos ir dėl likusių veiklų.
- Sunkumai, susiję su projektų kryžminiais patikrinimais,
- Problemos dėl keitimosi informacija - Estijos mokėjimo agentūros taiko labai gerą sprendimą - ji sukūrė keitimosi informacija sistema, informacijos platformos forma;
- įgyvendinti KPP naudojant sukurtas IT sistemos - didžiausia problema yra dideli IT sistemų sukūrimo ir palaikymo kaštai. Kadangi Lenkija turi daug naudos gavėjų, jie turės kurti atskiras IT sistemas skirtingoms priemonėms.
- užduočių delegavimas - lenkų agentūra delegavo 8 veiklas, estų agentūra 3 veiklas, ir Lietuvos ir Latvijos agentūros po 1 veiklą.

Palyginamoji lentelė

Šalis	Problema	Sprendimo būdai
Latvija	Netolygus paramos poreikis pagal priemones įgyvendinant projektus	Nepanaudotų lėšų perskirstymas tarp priemonių.
Lietuva	Nepanaudotos visos lėšos pagal kaip kurias priemones.	Lėšos perskirstytos tarp priemonių.
Estija	Informacijos apsikeitimo problema.	Išplėstas informacinės sistemos funkcionalumas.

Lenkija	Ne pilnas akreditavimas visoms KPP veikloms. Sudėtingas ir brangus IT sistemos sukūrimas ir palaikymas, personalo apmokymas. Sudėtingas koordinavimas su skyriais, daugiasluoksnis institucijų dalyvaujančių kaimo plėtroje tinklas	Laipsniškai akredituotos visos su paramos administravimu susijusios veiklos pagal visas priemones. laipsniškai IT sistema įdiegta. Bendradarbiavimo su skirtingomis institucijomis dirbančiomis kaimo plėtros srityje stiprinimas
Didž. Britanija	ES ir nacionalinių paramos priemonių suderinimas ir koordinavimas, konsultavimo ir valdymo funkcijų suderinimas, santykinai didelis personalo skaičiaus santykis su paramos gavėjų skaičiumi.	Agentūros veiklos optimizavimas ir paramos valdymo efektyvumo didinimas.
Bulgarija	Perdaug greitas personalo skaičiaus augimas, koordinavimo ir kompetencijos spragos, koordinavimas tarp skyrių didelėje teritorijoje. Bendrai didesnė nei kitose šalyse narėse priklausomybė nuo žemės ūkio.	Papildomos pastangos nukreiptos į personalo mokymą, išorinių konsultantų įtraukimas, efektyvios IT sistemos informacijos kaupimui ir apsikeitimui sukūrimas ir pritaikymas

IŠVADOS

Europos Komisijos Žemės ūkio ir kaimo plėtros generalinio direktorato nuomone visos naujosios Europos Sąjungos (ES) šalys narės, tarp jų ir Lietuva, administruodamos žemės ūkiui skirtas ES paramos lėšas, dirba teisinga linkme. Siekiant gerinti ES lėšų panaudojimo kontrolę, būtina tobulinti integruotą administravimo ir kontrolės sistemą. Lietuvoje ši sistema yra įgyvendinta ir nuolat tobulinama.

Kaip kurios problemos, su kuriomis dažniausiai susiduria ES paramą žemės ūkiui ir kaimo plėtrai administruojančios institucijos naujosiose ES šalyse narėse yra panašios: efektyvus e-paslaugų panaudojimas, savalaikis paramos administravimas, pažeidimai ir jų prevencijos priemonės. Naujų šalių narių NMA 2004-2006 metų laikotarpyje įrodė, kad sugeba sėkmingai ir efektyviai administruoti paramą žemės ūkiui ir kaimo plėtrai bei yra pasirengusios valdyti 2007-13 metų paramos programą.

Šiuo metu reikėtų atkreipti dėmesį į įvairias kompleksinio paramos susiejimo kontrolės galimybes taip pat būtina plėsti mokėjimo agentūrų teikiamų elektroninių paslaugų ratą. Tai leistų palengvinti paramos administravimą ir efektyviau naudoti žmogiškuosius išteklius. Pripažįstama, jog paramos gavėjų informavimas ir kontrolė yra veiksmingos pažeidimų prevencijos priemonės.

ŠALTINIAI

1. KPP įgyvendinimo 2007 m. ataskaita, Lietuvos žemės ūkio ministerija
2. KPP įgyvendinimo 2006 m. ataskaita, Lietuvos žemės ūkio ministerija
3. 2007 metų BPD įgyvendinimo ataskaita, Lietuvos finansų ministerija
4. DG Agri
5. NMA
6. LR ŽŪM
7. ES šalių agentūrų tinklapiai.
8. Konferencijų medžiaga